

4. Праскаловіч, В. У. «Ад маленькага пісьменніка – да вялікага чытача...»: структурна-змістоўная харктэрыстыка новых факультатыўных заняткаў па беларускай літаратуре // Роднае слова. – 2010. – № 8. – С. 69–73.
5. Словарь музейных терминов. Музей // Российская музейная энциклопедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.museum.ru/RME/dictionary.asp?40>. – Дата доступа: 23.02.2019.
6. Столяров, Б. А. Музейная педагогика. История, теория, практика: учеб. пособие. – М.: Выш. шк., 2004. – 216 с.

УДК 378.016:811.161.3

В. Ю. Дылеўская (Беларусь, г. Мінск)

ВЫКАРЫСТАННЕ ТВОРАЎ ЯКУБА КОЛАСА НА ПРАКТЫЧНЫХ ЗАНЯТКАХ З КІТАЙСКІМІ СТУДЭНТАМІ

Анататыя. Чым глыбей і паўней мы даследуем сувязі, якія аб'ядноўваюць літаратуры нашай планеты, тым больш мы дапамагаем узаемаразуменню народаў і культур. Можна парапоўнаваць творы, блізкія па змальцы, светаўспрыманні, стылі, поглядах мастакоў слова. У гэтым сэнсе апісанні пейзажу, побыту ў творах Якуба Коласа – непераўзыдзены матэрыял.

Ключавыя слова: парапоўнанне вывучэнне літаратуры, развіццё маўлення студэнтаў, Якуб Колас, паэма «Новая зямля», біографія пісьменніка, вусныя выказванні.

Праблема развіцця маўлення замежных студэнтаў з'яўляецца адной з метадычных праблем. У сувязі з вывучэннем літаратуры, у прыватнасці спецыяльнага курса «Параўнальная вывучэнне літаратуры» (3 курс, «Руская філалогія», на рускай мове), узнікае праблема арганізацыі і правядзення заняткаў развіцця маўлення, іх кампазіцыйнай структуры. Работа па развіцці маўлення вядзеца ў той ці іншай ступені на кожным занятку літаратуры, але праводзяцца і спецыяльныя заняткі, падчас якіх на матэрыяле аднаго ці некалькіх літаратурных твораў актывізуецца маўленчая практыка студэнтаў. Для гэтага замацоўваецца засвоеная на базе мастацкіх твораў лексіка, выкарыстоўваючыя розныя віды вусных выказванняў, выпрацоўваючыя ўменні вядзення дыялогу і інш. Аб неабходнасці забеспечэння прадуктыўнага харктару маўленчай камунікацыі папярэджаюць метадысты.

Выкладчыкі і метадысты вядуць пошук цікавых у маўленчых і мастацка-эстэтычных аспектах падыходаў да развіцця вуснага маўлення. Гэта праяўляецца як у змесце і структуры практычных заняткаў, так і ў вызначэнні формаў іх правядзення: экспертызі да помнікаў Якуба Коласа, Адама Міцкевіча, Дуніна-Марцінкевіча і Станіслава Манюшкі ў Мінску, якія мы праводзім штогод з групай студэнтаў з Кітая;

«Ля тэатральнай афішы», «Дыялог культур», «Мая любімая пара года», «Вясна. Кветкі», «Паштоўка дарагой маме», «Дзень Перамогі», «Літаратурная гасцёўня», віктарыны па біяграфіі і творчасці пісьменнікаў і інш.).

На практычных занятках знаёмім студэнтаў з асаблівасцямі развіцця вуснага маўлення, выпрацоўваем навыкі першапачатковага планавання, падрыхтоўкі і правядзення заняткаў развіцця маўлення ў працэсе вывучэння літаратурных твораў.

На занятках па развіцці вуснага маўлення замежных студэнтаў трэба вызначыць мэты, задачы, асаблівасці зместу і структуру. Пасля агляду тэарэтычных прац і метадычных рэкамендаций, матэрыялаў метадычных дапаможнікаў, а таксама відэазаняткаў студэнты атрымліваюць заданне вызначыць іх прызначэнне, месца ў сістэме работы над мастацкім творам. Акрэсліваюцца і распрацоўваюцца маўленчыя сітуацыі, якія стымулююць дзейнасць студэнтаў.

У працэсе абмеркавання ўзорам заняткаў звяртаем увагу студэнтаў, як спалучаецца работа па развіцці маўлення з інтэрпрэтацыяй і аналізам мастацкіх твораў, а таксама на развіццёвае і выхаваўчае ўздзеянне прапанаваных відаў дзейнасці. Аналізуем структуру пропанаваных заняткаў, лагічную сувязь асноўных кампанентаў, прыёмы актыўнага маўлення. Асобна звяртаем увагу на недахопы заняткаў.

Перад распрацоўкай фрагментаў выступленняў мэтазгодна праналізаецца класіфікацыя практыкаванняў па развіцці маўлення, пропанаваных метадыстамі [1], [2], высветліць, якія прынцыпы пакладзены ў іх аснову. Студэнты павінны засвоіць, што ўдасканаленне маўленчай дзейнасці патрабуе апоры на самыя розныя віды і жанры маналагічных выказванняў на літаратурныя тэмы: творчыя пераказы мастацкага тэксту, пераказы артыкулаў падручніка, фрагментаў літаратуразнаўчых і крытычных артыкуулаў, мемуарных і эпістальярных матэрыялаў, разгорнуты вусны адказ, выразнае чытанне, паведамленне, даклад і інш. Пры навучанні яны ствараюць умовы для моўнага і эстэтычнага развіцця.

Выкарыстоўваючы метад супастаўлення, патрэбна ўлічваць, што супастаўляюцца як сінхронныя, якія супадаюць па часе, літаратурныя факты і з'явы, так і несінхронныя, раздзеленныя часавым інтэрвалам. Можна супастаўляць тыя ці іншыя з'явы ў літаратурах, творах пісьменнікаў, блізкая тэматычна, стылістычна. Напрыклад, мэтазгодна праводзіць заняткі па развіцці маўлення, заснаваныя на супастаўленні твораў А. С. Пушкіна і Якуба Коласа. Падобныя супастаўленні павышаюць цікавасць да літаратурных твораў, вучыць іх разумець заканамернасці літаратурнага працэсу. Мэтазгодна даваць заданні самастойна знайсці

прыклады для супастаўлення сувязей творчасці пісьменнікаў, мастацкай з'явы замежнай і беларускай, рускай літаратур, прадуманаць і раследчыць прыроду, узікненне гэтых сувязей. Стаяць больш складаныя задачы: адрозніваць у падобных літаратурных з'явах знаходзіць рысы нацыянальнай спецыфікі, арыгінальнасці, непаўторнасці, аналізаваць прыклады блізкасці літаратур у працэсе вывучэння такіх складаных пытанняў тэорый літаратуры, як стыль пісьменніка, літаратурны напрамак, мастацкі метад. Паразнальнае вывучэнне спрыяе ўдасканаленню моўнай дзейнасці студэнтаў, іх эстэтычнаму развіццю. З маналагічных выказванніяў на літаратурныя тэмы мы выкарыстоўвалі прадуктыўныя выказванні (паведамленне, даклад, літаратурны агляд); сціслы пераказ мастацкіх тэкстаў. Напрыклад, пасля абмеркавання даклада «Образы и мотивы времен года в русской и китайской классической поэзии (на примере творчества А. С. Пушкина и Ду Фу)», студэнты знаёміцца з урыўкамі з паэмі Якуба Коласа «Новая зямля»:

*На ніцях белай павуціны
Прыносяць восень павучкі.
Адзначылі, якой вялікай, ёмітай выразнасцю валодаюць метафары:
Ідуць касцы, звіняць іх косы,
Вітаюць іх буйныя росы,
А краскі ніжай гнуць галовы,
Пачуўшы косак звон сталёвы [3].*

Спадабаліся студэнтам радкі з паэмі, дзе паэтызуецца штодзённае жыццё, дзе кожная дэталь, дробязь надзяляюцца паэтычным сэнсам, з непераўзыдзеным майстэрствам намаляваны сцэны і з'явы жыцця, пейзажных малюнкаў, побыту:

*Паміж дзвюх лаў пад абразамі
Туліўся стол з двума кастрамі
Аладак грэцкіх, як пампушак,
Ды хлеба з зайчыка краюшак [3, с. 17].*

Такая работа дасць магчымасць больш глыбока адчуць і правільна зразумець семантычнае багацце і экспрэсіўна-стылістичную функцыю слова ў мастацкім творы.

Сфармульваныя студэнтамі маўленчыя сітуацыі: пры вывучэнні ўрыўкаў з паэмі Якуба Коласа «Новая зямля» цікавай формай работы будзе славеснае маляванне. Яно служыць развіццю творчых уяўленняў у працэсе работы над тэкстам. Даводзіцца думка, што для больш глыбокага разумення тэксту паэмі, яе тэмы трэба ўмеець «маляваць» апісаныя ў ёй падзеі ў сваім уяўленні. Студэнтам зачытваюцца эпізоды

для славесных малюнкаў, у якіх многа мастацкіх дэталяў, разлічаных на ўспрыманне зрокавых і слыхавых вобразаў. Падагульняючы работу, парайноўваем тое, што яны ўявілі, намалявалі, з аўтарскім апісаннем. Карыснымі будуць індывідуальныя і калектыўныя заданні на ўзбагачэнне слоўнікавага запасу (параўнаць фразеалагізмы, падабраць эпітэты, раслумачыць сэнс і значэнне метафар). Пасля гэтага студэнты расправоўваюць свае варыянты развіцця маўлення (аўтары і творы – на выбар) і рыхтуюцца да абмеркавання іх на занятках.

Супастаўленне біяграфіі пісьменніка з яго творчасцю з'яўляецца прадуктыўным шляхам вывучэння яго літаратурнай спадчыны. Гэта праявілася пры аўтабіографічнасці творчага метаду, калі абставіны ўласнага жыцця, па-мастацку перапрацаваныя, уключаюцца ў твор, становіцца яго асновай ці вызначаюць некаторыя тэмы і матывы. У гэтых адносінах творчасць Якуба Коласа паказальная. Веданне біяграфічных фактаў дасць магчымасць правесці паралель паміж мастацтвам і жыццём. Да месца будзе выкарыстанне презентацый.

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Методика преподавания литературы: учеб. для студ. пед. вузов / О. Ю. Богданова, С. А. Леонов, В. Ф. Чертов; под ред. О. Ю. Богдановой. – 2-е изд. – М.: Издат. центр «Академия», 2002. – 400 с.
2. Методыка выкладання беларускай літаратуры: вучэб. дапам. / Л. В. Асташонак, Г. С. Гарадко, Г. М. Ішчанка і інш.; пад рэд. В. Я. Ляшук. – Мінск: ВП «Экаперспектыва», 1999. – 445 с.
3. Колас, Я. Новая зямля. Сымон-музыка. – Мінск, 1986. – 448 с.

УДК 37.01(476)(092)Колас

В. У. Зелянко (Беларусь, г. Мінск)

ЯКУБ КОЛАС – ПЕДАГОГІ МЕТАДЫСТ

Анатаксія. У артыкуле даецца ацэнка педагогічнай дзейнасці Якуба Коласа. Аналізуюцца яго педагогічная публіцыстыка, метадычнае і літаратурная спадчына. Раскрываецца роля педагогічных ідэй Якуба Коласа ў развіцці айчыннай методыкі навучання роднай мове і літаратуры.

Ключавыя слова: Якуб Колас, навучанне беларускай мове і літаратуры, «Методыка роднае мовы», «Другое чытанне для дзяцей беларусаў».

Народны паэт Беларусі Якуб Колас увайшоў у гісторыю нашай культуры не толькі як класік беларускай літаратары, але і як выдатны вучоны-педагог. Даючы ацэнку педагогічнай і метадычнай дзейнасці Якуба Коласа з пазіцыі сучасных дасягненняў у галіне методыкі на-